

Litterär Tidning.

No 24.

Fredagen den 22 Mars.

1839.

Tiden.

På grönklädd graf bland nattens skuggor Tiden
i tankar sänkt med tröttad vinge satt,
På silfverskyar ofvan drömde friden
Och månen glänste i den stilla natt.

Helt när bredvid på nyuppkastad kulle
En sorgklädd mor i stum förtviflan stod.
För hennes anblick glädjen blekna skulle,
Hon moder var och hennes tårar blod.

Med dyster röst hon klagade i natten:
"Hvi dröjer du o lemmalytte Tid?
Ett krossadt hjertas plåga — det är skatten,
Som Tidens drake gerna dväljes vid."

Då lyfte tiden på sin mörka vinge
Och ur sitt bröst en bitter suck han drog:
"du arma, väl hos dig jag dröja singe:
Men af din sorg jag närt mig länge nog".

Med tunga slag hans trötta vinge sträfvar
Att styrka få i rynder längre bort.
Och hur han kämpar, pilsnabb Tiden sväfar
utöver skona ängar inom kort.

I deras glada sköte, varsnar Tiden,
Hur blomsterkrönt en löjets dotter satt.
Men uppå skyn derofvan drömde friden
och månen glänste i den stilla natt.

"Kom, sköna yngling, kom på lätta vingar
Och sänk dig ned till mig med nattens vind,
dröj qvar o tid! min silfverluta klingar!
dröj en gång qvar! jag kyssa vill din kind."

Men tiden svarte; Fångat du försöker
att fångla mig med glädjens harmoni.
När du, som mor, din ålsklings grift besöker
då, om ej förr, o flicka, råkas vi.

M—m.

Äpplen! Kvinnor!

Qvinnor! Äpplen! Länge nog vi pliktat
För allt ondt af Er, båd' samt och diktadt,
Ack, för Er skull, harmen läser man,
Hur ett Eden slöts, ett Troja brann, —
Söker än jag för min egen flicka
Någon bild, som passar punkt till pricka,
Genast nalkas Frestarn, gammal, van,
Med en klar och mogen Astrakan.

— öie —

Ack Herre, huru ofta!

Hos en Apostel läsas kan:
"Hvar dag den aldrabästa Man
Sju resor felar dock." —
Ån aldrabästa Qvinna då?
Hur ofta hon väl fela må,
Jag ville veta ock,
Aposteln tiger dermed han,
Men räkna den, som räkna kan!

— öie —

Blick på Swenska Vitterhetens närmvarande tillstånd.

(Sl. fr. M 22.)

Efter denna öfverblick, som förbisett hwarken Waller
eller Frantzén, ehuru beskaffenheten af deras poesi, hvil-
ket icke framkallat några dilettanter i deras manér, gör deras
närmare karakteristiske öfverflödig, är det tid att öfvergå till
den epok inom winterheten, som vi stundom med stolthet kal-
le vår. Hvilken är dess charakter? Den, skulle mähända en

spesogel säga, att den ingen charakter eger. Jo, thywärr, den eger karakter, den eger sjuclighetens.

Den nya Scholan beskyllde det Gustawianska maneret för sjuclighet. Rått: det war för mycket materialistiskt. Gustawianerne beskyllde nya Scholan för sjuclighet. Rått: den war för spiritualistiskt. Konsten är såsom menniskan: den skall vara mänslig för att vara fullkomlig. Sen Grekerne! De varo menniskor i ordets skönaste bemärkelse, hvarken djur eller styrler — och deras konst är — med all respekt för Göthiskhet och Tyskhett och alla "heter" i werlden — mönstret för allt hvad konst heter. — Men i hvad afseende är vår tid sjuclig? I hända deha af seenden: den klänger emellan materialism och spiritualism, eller föbyter dem tillfamnans på ett sätt, som väl kan vara nyfransykt men dersöre icke mänsligt. Med rätta hafwa de studer, som omfatta witterheten och de dermed befryndade kunstapsarter, blifvit kallade Humanistiska. De urgöra märtstocken på mänslighetens mer eller mindre rena uppfattning af sin bestämmelse såsom mänsligter i des sanna och twästäiga bemärkelse.

Denna spiritualism, hvilken renast uttalar sig hos Attébom, icke phosphoristen utan skalden, och hos honom i en skönhet, som är opphinnelig eller åtmistone ännu opphunnen inom vårt fädernesland, har genom mångden af beundrare och imitatorer skapat en egen grätmild witterhet, hvars nota characteristica är en till ytterlighet uppstruswad känslsamhet, eller en mishandling af den mänsliga känslan, som icke synes nöjd förr än den wändt henne ut och in, upp och ned och kramat den på alla sidor. Derjemte en benägenhet att philosophera på wers, hvilken mähanda kan åstadkomma andra goda resultater, men åmänto ne inge r ting, som jag skulle wilja kalla poesie. Undersök mångden af våra nybörjares arbeten och ni skall finna sanningen af mitt påstående: der skall utan twifvel röja sig antingen en öfverdrifven sentimentalitet, eller en tråssig speculation, som intet mänskan reda.

Den materialis m åter, som under Gustawianska tidehwarf, wet framträdd i åskräda skepnader, har åfvenvärl kommit i touren att gå igen. Man trötnade om sider wid de ewiga utlyckterna åt molnen och den opphörliga käntsens försäftele, som i tungrodda sonetter och swallande hexametrar predikades oss för några decennier sedan, och en och unan tog ett steg tillbaka för att hemta andan. Men huru bestäffad var den förd hvarmed man återvände? Det sunliga, det quicka — det fann man igen — men det oefterhämstiga behaget, det salta löjet, den åskräda urbaniteten, hvarit hade deha flyktat? Leopold tog dem med sig i grafwen, var wiß derom, om Ni åfwen trod Er se deras wälnader grina wid v. Brauns orgier. Författarena i detta maner borde aldrig glömma, att sång-Gudiman, onekeligen framställande sin rikaste sägning i naiv Hellenisk nakenhet, visserligen någon gång kan ifläda sig skepelsen af en fokterande aristette, sådan som hon visade sig wid Ludvig XIV:s och Gustaf d. III:s throner, men aldrig, utan spår af förnedring, antaga en halfdrucken nattnymphs fräcka later och munwiga språk. De borde derjemte ihogkomma, att det är en himmelsvid filnad emellan den Bellman:s a bacchus-sångens sonderslittande ironie, och det v. Brauni:ska skämte:s syndiga allvar.

Men, vi äro glada att kunna medgisva det, åfwen i vår

tid hafwa poetiska själar upptrådt, övervende af inflytelsen utaf nämnde ytterligheter, och lofvande en framtid af ljus åt vårt witterhet. Hvem känner icke, och, hvilket är det samma hvem åskräder icke den milde, den jungfrulige Bottiger? Sonut är, han står nära, en sträng kritik vorde säga inom gränsen af den sentimentalitet, för hvilken jag anlagat vårt sids witterhet, men om så är, så har han dock förstått att det antaga en ställning, som blott en snillrik gerius kan försvara. Han är, sade jag, åskrävd, men dilettanter af båda känslor hörda derjemte taga ad notam att han är farlig, så till wide att intet ställeslag är wanfligare att imitera än hans, ty en linea aswikelse och det blir pjunkighet, och intet är på samma gång mera inbjudande, ty det ser kantanka så "fassigt" enkelt ut. Hvem känner icke Dahlgren, wid hvars hugkomst jag ser mig skyldig att återtaga mitt förra väntändende att den Gustawianska quiccheten dog med Leopold? Hvem känner icke samtidens mägtigaste och mest bizarre poetiske gentus, Förf. till Brunrosens bok, honom, efter hvars namn jag anar att ett nytt tidehwarf i vår witterhet skall uppstallas? Hvem känner flügeln icke den förräflige främling, som på vårt språk framtröllar odödliga skapelse, den man, som, efter hvad jag förstår, är vår epoks mest fulländade witterre konstnär, hvem känner icke, med ett ord, Johan Ludvig Runeberg?

Runeberg! Sen upp till honom, Herrar dilettanter och imitatorer, eftersom I nödwändigt viljen hafwa och åfwen behöfven mönster! Samlen ihop edra andra wittere förebilder, künstloutgiutelser "uden Howed og Hale" och brännen dem å bale jemte edra egna sympare-förfökt! Gå till antiken och lären hvad ett formfulländadt will säga, läsen Iliaden eller Elgsky tta:e, Odysseen eller Hanna!

Romanen eller novellen är en egendomlig företeelse inom närvärande tidehwarf af vår witterhet; ty hvad föregående perioder frambringat af detta slag är icke af det värde, att det med samtidens uthårdar en jemnförelse. Åfwen om denna sida af vår witterhet gäller i någon män hvad som ofwansdrer blifvit yttradt om witterheten i alsmänhet. Hos Melin, såsom Novell-förf. står samtiden i förbindelse, så wide att han visat den hvad han med mera studium och djup skulle kunna verka för fäderneslandets sköna litteratur. Mile Bremer, inom deuna witterhetsgren den förmänta, har i sina teckningar skänkt oss en cykel af witterhetens blomster, som äro ovisnelliga. Hennes poetiska renhet och hennes förmåga att idealisera sina karakterer röja det verkliga artistiska snillet, det Bayande, ej blott det copierande, hvilket sednare allena uppenbarar sig hos Förf. till Cousinerne et Comp. Hos deuna finns talangen i superlativ grad; derjemte ett twäswande emellan salongsmaterialismen och förmäksentimentalitet, som icke wanbördas från tiden, och erinrar än om en fokett Ninon, än om en botigbrände Magdalena. — Förfats fortfarande progression ger hopp, att deh stil skall sätta sig.

Men, hörer jag dilettanten inwända, hvad fördrar Ni oss? Ingen ting annat än studium, och att I sedan låter eder gälla endast så mycket I kunnen gälla. Hvarje konst fördrar sitt studium, sina mönster icke för imitationen utan för smakens uppodling. Det ser ut såsom om formen i våra dagar wore en smäsk, som hvarje liten witterlekare skulle hafta rått att wärdslösa, dersöre att ett och annat öfverlägset

snille behandlat den med mindre omsorg än önskligt skulle ha ha-
va varit. Äfven detta är en följd af den kringfiggryande
dilettantismen, som ofta nog båst uppfattar sina förebilder i
deras fel och swagheter. Jag skulle vilja hänvisa deha unga
witterhetsidkare till de store mästarne, de klassika i sinnerhet,
hos hvilka innehållet och formen sammanmålt till ett så full-
ständigt och nödwändigt helt, att intet af det sednare får rub-
bas utan fara att det förra förstörres. Läsen Homer eller Ho-
ratius, Thucydides eller Livius och den första granstående blick-
en skall öfvertyga eder om werkligheten af den brist, hwärpå
jag ville göra eder uppmärksamma. Eller om I af en pa-
nisk fruktan från scholtiden rysen tillbaka för den regelrätta
antiken, så gän icke längre tillbaka än till Goethe eller vår
egen Tegnér. Menen I icke att den genomsiuliga objec-
tivitet, den harmoniska helgjutenhet, som förskaffat Goethe
den plats han inom den Europeiska witterheten innehafwer,
menen I icke att den är en följd af ett tråget, ett mängarigt
studium? Dilettanten Goethe kunde wiserligen skrifa Wer-
ther, men endast mästaren Goethe, nys utgången ur antikens
Schola, skref Herman och Dorothea. Förmoden I kanhända,
att Frithiof, så helgjuten och liksom på en gång framspuren
gen ur skaldens phantasie, var frukten af några dagars penn-
lek? Eder förmoden bewisar då allena att eder blick ännu
icke äger nog skarpa att hos konstens kapelser upptäcka det
svåra i det lätta. Endast studium kan lära eder det, endast
det kan lära eder, att dunkelhet och osammanhang är ofören-
ligt med konstfulländning, — att en dag kan sapa, hwad är
knappi kunna fullborda, och att en digtares swäraste wårfs är
just det, hwariigenom han skall framställa sig latt, d. v. s. å-
födliggöra, afunda och liksom finneista sina tankar.

Det andra willforet för werkligt konstnärsvärde är det att
läta sig gälla endast hwad man kan gälla, det will med andra
ord säga, att bortlägga allt manér, affection och charlataneri,
att framträda i naturens enkla drägt, utan att blygas för
det, som man hemtar utur egen fatabur, förutsatt nemligent
att man sief inser att det duger till något. Derom kan man
äminstone vara öfvertygad, att ingen poesie à la Tegner,
à la Stagnelius, à la Geyer, à la Atterbom etc. etc. du-
ger till något. Ty den genren är Allmänheten bekant förr
och det genom mera genuina exemplar än alla copior i werl-
den kunna ersätta. Jag will wiserligen icke gå så långt i för-
domelse öfwer imitationen i allmänhet som mängen före mig,
jag will endast väcka eder uppmärksamhet derpå, att det for-
dras något, som de gamla Akademici kallade Smak och hwars
majestät Phosphoristerne naivt nog förnekade, — det fordras
Smak äfven för att kunna imitera. Och denna smak winnen
I genom studium.

Med författnings af allt detta kunnen I med glädje
gräpa werket an. Jag säger med flit "glädje" — och på-
minnen eder att det är tid, att Sång-Gudinna upphörer att
visa sura miner, hwarie gång hon griper sig an med den i-
drott, som ett af werldens vittraste tidehvarf fallade la gaias
scientia. Ingen ting ingifwer mig så mycken wederwilja som
en författare, hvilken möter sin allmänhet med en syndafloss
af tatar, endast verfbre att det räkt komma på modet, och
ehuru jag skulle kunna hålla tjugo mot ett att han icke wet
hvwarf han gråter. Ännu en gång och det är den sista: gän
till Antiken: den Helleniske Camoenan gret icke, ty redan hon
i sin naivitet såg att det skulle wanställa heunes drag.

Och härvid har jag ingen ting synnerligt att tillägga,
om icke det att min innerligaste önskan wore att ja förr deh
heldre se alla våra dilettanter förwandlade till Poeter eller af
minstone till föruftiga menniskor: recomenderande de mätt
och steg jag framställd till hämmarde af alla fördelser, hwat
med witterheten hotas genom tilwaron af vår tids Agyptis-
ka gråshoppshår af esprits de juste milieu.

Så, mine wänner, skulle någon af våra motståndare ar-
gumentera. Hwad sågen? Jag tycker det är oförståndt.

M — m.

Litteratur.

Skandinaviska nordens urinwänare, ett försök i compa-
rativa Ethnographien af S. Nilsson. 1, 2 häft. Chris-
tianstad, Schmidt. 1838. 3 häftet 1839.

"Uppräkna de gamla åttsäder; såg ob bekked om menniskor
nas släger," hjuder Freyas roy till den visa Hyndla. (Hynd-
la. fr. 12). Äfven de lärde hafwa ihånat hattill. Hvilka är
då Skandinaviens urinwänare? — Det har blifvit anmärkt,
att denna fråga bör uplösas i twenne. 1) Hvilka woro nor-
dens första innebyggare, eller hafwa de bestått af flera olika
stammer, inwandrade på olika väg? Denna fråga torde det
vara hardt nära omöjligt att, med anspråk af fall bewisning,
kunna objektigt besvara. 2) Hvilka woro Sveriges innebygg-
are vid den Odinska inwandringen? Finnar, enligt Leib-
nitz, Venzelius, Lagerbring, Ihre, Botin, Neikter, Schröter,
Thunman, Celsius (tillägg i nya upl. s. 16) Rask och Geijer;
Schöning, Suhm, Hallenberg, Rühs och Arwidsson antaga
Götar. Finn Magnusen och Strinnholm tro, att nordens
äldsta innebyggare varit dels Finnar, dels Celte. Widare
upplysningar kunna winnas i Lit. För. Lids. 1833 s. 590;
1834 s. 617; Skandia IV. 341; Cronholms Fornord. Min-
nen II. 361; C. T. Järta: Opiniones historicorum s. 33, 52.

Professor Nilsson, som redan länge för sina naturalhi-
storiska arbeten egt ett stort namn, har under de sednare åren
till de naturkunniges faknads prövsat sin förskande skarpfinnig-
het på ett sätt, der hwarie historiens wän icke lärer tveka att
halsa honom välkommen. Genom sin Inledning till den nya
upplagan af Skandinavisk Fauna och sina Commentarier till Py-
theas fragmenter om Thule, intagna uti Physiographiska Säll-
skapets Tidsskrift, har han redan lemnat wackra prof. af sina
archæologiska studier. I närvärande arbete framträder han på
ett sätt, som i ännu högre grad påkallar uppmärksamheten. Vi
osbida med otålighet fortsättningen för att kunna fullständigt
redogöra för Förfs egendomliga åsäger. Vi ha emedertid
ansett, att en bok af den art och betydelse, som den ifrågavarande,
icke borde lemnas oannmåld för Svenska läsare.

För. anser sig hafwa genom sina undersökningar "adage-
laggt, att det folk som i Sverige nyttjat senredskap och byggt
halsforsgravar, det will säga landets äldsta innebyggare,
hwarken tillhörde den götiska folkstammen, som nu bebor lan-
det, eller den Celiska, utan den samma fram, hvaraf Lappfor-
ket är den sista qvarlefwan." Stamfäderna till detta folk woro

enligt Förf., fornagans Dvergar och Finnar, hvilka fördom
behöft icke blott mellersta och södra Sverige utan även Dan-
na öarna, och ännu sydligare länder. Alla befristliga verktyg
af sten hafwa endast af detta folk blifvit myttjade, och blott
till fredligt bruk. Förf. bestrider oryggligt, att något sten-
redskap varit stridswapen. Några i Skåne finna pyror af ba-
ra koppar utan spår af tenn tros även hafta tillhört samma
rätt folk, som icke förstått att medelst smältning och tillsats af
tenn hårda eggen. Stora stål finner Förf. för den mening,
att Elter, ehuru längt sedanare, åtminstone i en del af landet
varit bosatte. Deße hafwa brukat redskap och wapen, ej af
sten utan af brons (koppar med tillsats af tenn). Deremot
har det ej varit Förf. möjligt att hvarken i historien eller
fornagorna finna ett enda ställe, der andra stridswapen om-
talas, såsom brukade af våra förfäder (folket af götiska stam-
men) än sådane som wore af jern. I Renterdahls Kyrkhisto-
ria I. 132 yttras: "Nya och viktiga upplysningar angående
seunmonumenterna äro af Prof. Nilsson dels redan lemnade
och dels att förvänta. Att dock på denna grund bygga sluts-
ässer om nordens äldsta ethnographi är kanske ännu för väg-
sam, liksom väl ännu foga kan slutas af de fynd af cranius
och skeletter, som i sedanare tider blifvit gjorda och väckt en
välörtent uppmärksamhet." Wi återkomma med en utför-
lig granskning.

—a—b—

Nodrik och Albin. Sorgespel. Är wiserligen såsom
dramatiskt skapelse ej tillfredsställande, emedan det saknar orga-
niskt sammanhang, motivering, charakterers hållning och en
försönande upplösning. Men Förf:s mening var troligen ej
att det skulle vara annat än ett lyriskt berättande poem i dia-
loger. Deri är inter ondt. Annat äro ej Runesvärdet och
Lycksalighetens S, och båda innehålla dock förträffliga saker.
Så även detta. Föredraget är väl vårdadt, några falska jam-
ber oräkrade, ej utan pathos, lyriskt kraft och hållning; poemet
är rikt på originella bilder, tråffande mot de talandes charak-
terer svarande reflexioner öfver verlden. Man läser det med
mycket nöje, ty der finnes snille. Hörtjosten ligger helt
och hållt i partier, utförandet, ej i det hela, i plan som är
rätt litet ny och berömvärd. Albin, en sondersliten Byrons
natur, ond, skeptisk, stolt, hatfull, räddar ur sjönd Nodrik,
som påträgat honom sin wanskap. Nodrik, en kraftfull, ädel
charakter, ville en faste se gift med sin dotter Thecla, en os-
tydig och diskwärd flicka. Gref Nodriks hjerta tillhörde dock en
annan, en horgarsflicka, Emma. Grefwinnan, sycklets enda de-
mon, sökte uppreta sin bror mot Nodrik och komma honom
att twinga sonen att ge ester för hennes gistermålsplaner.
Albin, menniskohatarn, förgiftar fadrens känsla för sonen. Fa-
dren förbannar Nodrik, när han förkastar Thecla. Albin bo-
rösvar Emma, som sedan blef wanstning. Albins stallbroder
Valentin hämnas förolämpningen genom ett våld på Albins
syster, det enda på jorden denne åtförde. Nu har hans verlds-
hat näst sin höjd, han möter i skogen Nodrik, nedskötter honom,
som då der tråffar sin far, hvilken wanstning af änger öfver
förbannelsen blifvit utsläppt i skogen af syster med flit. Fa-
der och son dö i hvarandras armar. Albin faller sist. Den
onda demonen lemnas utan ytter straff och utan irre änger.
(orätt). — Denna dram visar ännu omogna dramatiska anlag.

men hvilka utbildade löfva stora saker. Mätte det blott ei-
fattas Hr N. uppfinning, plananläggning, ty allt annat
åger han i rikt mått!

Man torde bestylla oss att vi berömt för mycket,
liksom andra gånger att vi berömt för lite. Vi följa
dock vår smak och öfvertygelse, utan alla considerationer.
Vi weta oss ej hafwa här nedskrifvit en rad, för att vinna
den ifrågavarande personens bifall eller mot honom uttömma
en personlig omilja. Den af publisen, som ej delar våra om-
dömen, må betänka, att hvor människa ser saken på sitt vis,
att i witterheten subjectiviteten aldrig kan utjagas. Det kan
också hända att någondera, Red. eller Allmänheten, saknar
skarpsinne för att se det rätta. Wiljan skall aldrig saknas Red.
Vi hafwa öppet öga för all möjlig förturst och wilja för all
del icke sara någon. Att samlingen alltid särar, är icke vårt
fel, utan arsyndens.

Improvistören. Roman af N. C. Andersen.
Översättning i två delar. 1839. Stockholm. Hjerta. (1: 8 B:co.)

En fingerad självbiografi, rik på wackra schildringar af Ita-
liens natur och seder och kärleksäventyr, någongång af tem-
meligen sinnlig art. Någon konstnärlig plan, teckning af ka-
rakterer och djup åsigt finnes icke här.

Tankar efter J. Paul m. fl.

Den sloba, i hvilken wiha kalder inweckla sina tankar,
är ej en nunneslobia, som förborgar den helgade skönheten, utan
ett liktacke, som hörer den döda.

De första Christne logo watten i winet; detsamma göra
våra Theologer i Christna läran.

Hvad som en författare knappast hunnit lära af en föd-
re, lär han niet publicum: så ger barnet den lära, det fått af
sin moder, är dockan.

E O S

utges i hälften två gånger i veckan och innehåller:
Poemer, Noveller, Skisser, Charakteristiker, Historiska
Samlingar, Reflexioner i Politik och öfver Universiteterna,
Utländsk litteratur, Recensioner och Anmälningar
af Sveriges nyaste, äfven Akademiska, litteratur. Pre-
numerationspriset är för helt år 5 R:dr, halft 3 R:dr,
qvartal 2 Rdr b:co, utom postarfvode, som på Gefle
Kongl. PostContor, der requisitioner emottagas, benä-
get är modereradt till 36 sk. b:co för året. På de 9 sedanre
månaderne af året är prenumerationen 4 R:dr B:co,
postarfvode obäraktadt. För dem, som önska erhålla
Tidningen från dess början, finnas ännu några full-
ständiga exemplar mot hälårsprenumeration. Insända
artiklar mottagas. Herrar Förläggare, som sända ette
af sina förlager, skola företrädesvis och skyndammast
få dem anmälda och annoncerade. Adressen är Red.
af EOS. Upsala. Magister Lundqvists Boklåda. Pre-
numeration och insända bidrag emottagas i Stockholm
äfven i A Bonniers Boklåda.

Gefle, hos A. P. Landin.